

La biblioteca escolar afavoridora de la vivència, la cognició i el creixement.

Els llibres segueixen sent els millors companys de naufragi. Els llibres són d'aquesta mena d'instruments que, un cop van ser inventats, no s'han pogut millorar, simplement perquè són bons. Com el martell, el ganivet, la cullera o la tisora.

UMBERTO ECO(1)

Contextualització

Les opinions que presentem són fruit de les reflexions de l'equip de biblioteca del CEIP Sant Josep - El Pi, un centre públic amb unes connotacions similars a moltes escoles de Catalunya. Bona part del que expliquem podria extrapolar-se a d'altres realitats docents.

La biblioteca, situada en un lloc accessible, principal i amb una funció clara de suport a l'ensenyament, és el centre gravitatori sobre el qual descansen nombrosos materials que ajuden al creixement intel·lectual del nostre alumnat i s'ha convertit en un element fonamental de l'esdevenir diari i de les relacions del centre educatiu.

Per correspondre a un dels objectius generals de l'àrea de llengua -emprar la lectura com a font de plaer, d'informació i d'aprenentatge, i com a mitjà de perfeccionament i enriquiment lingüístic i personal- durant els darrers anys s'ha implantat un Programa d'Invitació a la Lectura i s'han generat múltiples propostes d'accions als diferents nivells. Aquestes accions aborden els conceptes bàsics del currículum escolar relatiu a la lectura, insistint en l'adquisició de procediments com la lectura crítica i comprensiva, l'ús de fonts d'informació variades i documents i el desenvolupament d'estratègies de recerca, recuperació i transmissió d'informació.

Des del servei de biblioteca s'han programat sessions setmanals per a cadascun dels nivells educatius -trenta-dues per nivell.

Lectura de prop

La biblioteca és lloc on recercar informació però també és lloc de trobada, lloc d'aïllament per a un mateix, lloc on estudiar, compartir, evadir-se. La funció tradicional de la biblioteca escolar no ha perdut el seu sentit, però cal una adaptació als nous temps. Darrerament hem sentit qualificatius com mediateca, centre d'informació o centre de documentació, potser perquè l'arribada de les tecnologies a les escoles ens està fent replantejar l'accés a la informació. A nosaltres ens agrada la paraula biblioteca -del grec biblîon, llibre- i és la que emprem malgrat que els prestatges s'estan emplenant de cedés i devedés i que hi ha ordinadors connectats en xarxa multiplicant l'oferta de recursos d'una manera exponencial.

Aquesta part important de la vida escolar necessita una implicació personal directa, una complicitat, una proximitat i per això hem dissenyat activitats que ajudin els infants a avançar en la formació del seu coneixement, de les seves capacitats. Però els mestres i les mestres apostem per anar més enllà, ens entossudim a fer dels alumnes persones que entenguin la lectura com a font inesgotable de plaer, com a eina de reflexió i creixement interior. El Programa d'Invitació a la Lectura es basa en una pedagogia dels sentiments en la qual el mestre o la mestra sigui capaç d'emocionar-se amb les lectures i tingui interès per conèixer. És l'única manera, la lectura de distàncies curtes. És el goig de llegir llibres que ajudin a trobar respostes, a resoldre enigmes, llibres que permetin explorar nous camins, resseguir els noms de cada cosa, créixer, transformar-nos... llibres amb tots els seus suggeriments. Cal estar molt a prop dels infants i dels llibres. Un element clau per assolir aquests objectius és el bon funcionament d'una Biblioteca General d'Escola.

El joc de la cadira buida

Gianni Rodari va interpretar perfectament el significat de l'expressió lliure, creadora, que hauria de presidir la vida escolar en tots els àmbits; va entendre que expressió lliure significa investigació, coneixement, comunicació, socialització, creativitat i, sobretot, actitud permanent de joc.

Aquesta reflexió ens fa pensar que llegir de manera creativa no és llegir per a l'escola ni per aconseguir superar una avaluació o uns exercicis de comprensió. La lectura s'ha d'entendre com una lectura per a un mateix, i no per comentar uns textos ni per resseguir en silenci el fragment que un company llegeix en veu alta.

El mestre ha de llegir cada dia, ha de procurar que el seu grup tingui uns moments per a la lectura silenciosa individual, ha d'organitzar el racó de la lectura a l'aula i ha de sistematitzar i potenciar la descoberta dels bons llibres, afavorint les activitats creatives dels infants.

A la biblioteca s'organitzen algunes sessions que tenen el joc com a fil conductor de l'activitat lectora. Prenem com a base les normes de jocs de taula coneguts per tothom (trencaclosques, dòmino, cartes, etc.), sobre les quals fem les adaptacions corresponents. Hi ha llibres que ho permeten especialment. Per exemple, *El secret dels núvols* (2), un àlbum il·lustrat que descriu una cursa d'avions on el protagonista és un vell aviador que hi participa amb el seu biplà al costat d'altres avions molt més moderns i sofisticats. El motiva el plaer de volar. Enmig de la cursa hi haurà una forta tempesta que posarà en perill el seu avió i es veurà obligat a fer un aterratge d'emergència al temut Triangle de les Bermudes per reparar-lo.

Una activitat que fem amb aquest llibre és **el joc de la cadira buida** (3). Els nois i noies seuen formant un cercle de cadires. Tantes cadires com infants i una més, buida. Es reparteixen unes cartes on hi ha fragments extrets del capítol primer, una per a cadascú: "el motor fa un singlot", "el seu fulard al vent", "una canilla de llops", "juga a esquilar les onades", etc.

Després es llegeixen les frases i, si cal, s'explica el seu significat. Al mig del cercle es col·loca el barret de l'aviador cap per amunt.

El mestre -que s'ha llegit el llibre- comença el primer capítol: Pam! Un tret i comença la competició. Fan l'estrèpit d'un miler de trons, escopint flames i vapor....

L'alumnat està atent a la lectura, gaudint de la història, i quan sent la frase que té escrita a la seva carta diu "meva" o "la tinc". S'atura la lectura, diposita la seva carta al barret situat enmig del cercle i ocupa la cadira buida.

La lectura continua, la història avança i es deté quan algú altre diu "és la meva frase". Els infants van canviant de lloc i quan arriba el final del capítol tots han dipositat el seu fragment al barret.

Si els ha agradat, ja saben que a la biblioteca trobaran el llibre i el podran demanar en préstec.

Un dret dels infants

La biblioteca escolar és un espai de convivència perquè pot oferir un ambient relaxat, de reflexió i d'aprenentatge. És un bon lloc per practicar la cooperació, un lloc on els infants comparteixen treballs, temps, esforços i lectures. Hi ha molts materials que ajuden a pensar, a créixer, a estimar el món que ens envolta, a comprendre les persones, a saber de la diversitat. Hem encetat un mil·lenni i una revolució tecnològica que no s'atura i permet que la informació viatgi més de pressa. Estem interconnectats, sí, però les desigualtats socials persisteixen i hem de trobar els mitjans per lluitar contra aquestes diferències. Tenim mitjans per fer la vida millor, tenim capacitat per construir hospitals, tenim transports per a tothom, aigua potable, aire pur, parcs. Hem de tenir mitjans per dissenyar i per dotar a les escoles de bones biblioteques on els infants puguin trobar autoestima, comprensió, seguretat i atenció. Hem d'habilitar un espai on poder escoltar històries, llegir tranquil·lament i cultivar la llibertat de pensament. La biblioteca escolar és un dret elemental dels infants.

Jaume Centelles Pastor
Mestre d'educació infantil

NOTES

1. ECO, Umberto. Extret de la revista electrònica Imaginaria que a la seva edició 118 publicava íntegre el text de la conferència que Umberto Eco va oferir l'1 de novembre del 2003 amb motiu de la reobertura de la mil·lenària Biblioteca d'Alexandria.
2. BERNARD, Fred. El secret dels núvols. Il·lustracions de François Roca. Barcelona: Lumen, 2003.
3. El joc de la cadira buida és una activitat pensada per a l'alumnat de cicle mitjà.